

GENRE

Korta förklaringar av olika typer av texter

År 8-9

Husbygårdsskolan

Innehåll

Skönlitteratur	3
Saga	3
Novell.....	4
Roman	4
Dikt	4
Sakprosa	5
Artikel	5
Reportage	5
Referat.....	5
Argumenterande/åsiktstexter	6
Insändare	6
Debattartikel.....	6
Debattinlägg	6
Recension	6
Krönika.....	6
Övrigt.....	7
Uppsats.....	7
Dagbok.....	7
Instruktion	7
Recept.....	7
Brev.....	7

Skönlitteratur

Saga

En **saga** är en fantasiberättelse, som oftast börjar med "Det var en gång". Den är vanligen berättad för barn och handlar ofta om magi, talande djur, förtrollade skatter och mytologiska väsen. Prinsar och prinsessor är vanliga, men även fattiga bondpojkar och -flickor, som i sagan får en chans att bevisa sin duglighet för de kungliga i ett samhälle med medeltida drag.

Många av de mest kända sagorna, som Askungen, Törnrosa, Rödluvan, Mästerkatten i stövlar med flera, går tillbaka till Charles Perraults sagosamling *Histoires ou contes du temps passé, avec des moralités: Contes de ma mère l'Oye* publicerad 1697. På svenska är samlingen känd som *Gåsmors sagor*, översatta flera gånger, bland annat av Hjalmar Gullberg 1955. Disney har gjort tecknad film av många gamla sagor.

Sagens kännetecken

Obestämd tid och plats

Sagor börjar nästan alltid med "Det var en gång...". Man vet inte riktigt när och var handlingen utspelar sig. Den kan t ex ligga "östan om sol och västan om måne".

Personerna

Sagens huvudpersoner är ofta kungar, prinsar, prinsessor, vallpojkar etc.

Motsats mellan ont och gott

Personerna i sagorna är antingen goda eller onda. Prinsessor (t ex *Prinsessan på ärten*) och andra unga och vackra jungfrur samt fattiga barn (*Jack och bönstjälken*) representerar det goda, medan det onda symboliseras t ex av styvmödrar (*Askungen*), systrar (*Askungen*), häxor (*Hans och Greta*), troll (*Bockarna Bruse*) eller onda feer (*Törnrosa*).

Det goda vinner över det onda

Det goda vinner alltid över det onda, t ex lurar Hans och Greta häxan.. Askungen blir lycklig, Bockarna Bruse lurar trollet och Rödluvan blir räddad.

Övernaturliga inslag

Tomtar, troll, feer, häxor och trolldrycker representerar de övernaturliga inslagen i sagorna. Ofta sker förvandlingar i sagorna. En groda kan t ex visa sig vara en förtrollad prins.

Overkligt

I sagor kan allting hända, även sådant som inte kan hända i verkligheten, t ex räddas Rödluvan ur vargens mage (Han måste ha svält henne hel!). Prinsen kysser den döda Snövit och hon blir levande (Kan bara hända i sagor!). Törnrosa sover i hundra år (Hon måste ha varit väldigt trött!).

Något magiskt

I sagorna finns oftast något magiskt, t ex kiselstenarna i Hans och Greta, de väckande kyssarna i Törnrosa och Snövit, trollspöt i Askungen och bönorna i Jack och bönstjälken.

Magiska tal

Talen tre och sju är magiska tal och de förekommer ofta i sagorna. Många sagor når sin höjdpunkt i tre etapper. Ofta handlar sagorna om tre systrar (*Askungen*), tre djur (*Bockarna Bruse*, *De tre små grisarna*), som utför tre bedrifter eller får önska sig tre saker. Snövits snälla dvärgar var sju stycken.

Lyckligt slut

Sagorna slutar alltid lyckligt. Prinsessan får sin prins (Snövit, Törnrosa), de fattiga blir rika (Jack och bönstjälken), barnen räddas (Rödluvan, Hans och Greta). Ofta slutar sagan med textraden ”Och så levde de lyckliga i alla sina dagar”.

Återkomst till ursprunget

Sagens huvudperson börjar alltid sina äventyr i den vardagliga världen och återkommer till slut lyckligt dit.

Novell

En **novell** är, som sagan, en kort skönlitterär text (berättelse). Novellen kan sägas vara en form, snarare än en genre och det finns således noveller av alla genrer.

De flesta är mellan 5 och 50 boksidor långa. På grund av längden går det lätt att samla ihop flera noveller i en bok.

Roman

Roman är en skönlitterär form, en längre berättelse. Romaner publiceras vanligen som tryckta böcker som är indelade i kapitel och/eller delar.

Dikt

En **dikt** är alltid relativt kort och håller ofta en viss form. Den är också tolkningsbar och gömmer ofta känslor som kan vara svåra att tyda. Dikter går att analysera. De innehåller ofta liknelser, metaforer, och andra stilgrepp.

Sakprosa

Artikel

(En artikel är uppdelad i tre delar, rubrik, ingress och brödtext.)

En **tidningsartikel** är en typ som finns i en tidning. En exklusiv artikel är en artikel som skrivits speciellt för en tidning, oftast efter överenskommelse med tidningens redaktion.

En artikel är uppdelad i tre delar, rubrik, ingress och brödtext. Rubriken ska med ett par få ord berätta vad artikeln handlar om. Ingressen är en sammanfattning av brödtexten och ska inte vara mer än några meningar lång; den ska fånga läsarens intresse inom ämnet. Brödtexten är huvuddelen av artikeln och går in på mer fakta och berättar detaljerat om ämnet.

Ingressen står oftast i fetare text än vad brödtexten är.

Reportage

Ett **reportage** är som en artikel där journalisten (författaren av artikeln) *besökt* någon som intervjuas (du ser till exempel talstreck — i artikeln). Ett reportage kan innehålla mer ingående *person- och miljöbeskrivningar* än en nyhetsartikel. Bilder/illustrationer finns nästan alltid med. Stilen får vara *personligare* än i en artikel och *journalisten märks ofta mer*.

Referat

Ett **referat** (av latinets *refero*, tillbakaförande) är en, vanligen förkortad, text eller verbal redogörelse för ett händelseförlopp, ett anförande, ett verk eller liknande.

Skillnaden mellan **referat** och **cit**at, är att citat är ett stycke ordagrann redovisning av en annan text eller utsaga, medan referatet däremot återger den med andra ord.

Referat ska alltid redovisa källa. Det bör också innehålla referatmarkörer, det vill säga fraser som hänvisar till den som skrivit referatobjektet. Exempel på referatmarkörer är "*författaren anser att...*", "*enligt författaren...*", "*författaren hänvisar till...*". Ordet "författaren" kan bytas ut mot namnet på referatobjektets författare.

Argumenterande/åsiktstexter

Insändare

Insändare är en kort text som skickas till till exempel en tidning för att publiceras (visas). Insändare kan vara skrivna av privatpersoner. De skrivs *inte* av journalister (de som jobbar på tidningen). I en insändare vill du uttrycka och i om det får plats argumentera för en åsikt eller att berömma eller klaga på olika saker och personer.

Debattartikel

En **debattartikel** är ett uttrycksmedel som används i tidningar, och har vissa likheter med insändare. Det normala är dock att en debattartikel ges mer utrymme, och en mer framträdande plats i tidningen än en normal insändare. Debattartiklar har seriösare karaktär och författaren måste alltid träda fram med sitt namn. Det förekommer att tidningarna aktivt söker upp potentiella författare av debattartiklar och erbjuder dem plats för en artikel i ett aktuellt ämne. Debattartiklar är vanligast i stater med demokrati, och utgår ofta från partipolitik.

Debattinlägg

Ett **debattinlägg** är som en längre insändare där man skriver sina åsikter, argumenterar för sin åsikt och ger förslag på lösningar. Alltså inte den typen av insändare där du skriver hur mycket du älskar din partner.

Recension

Recensionen är en personlig presentation av ett verk som du har läst, sett eller hört. Du skriver om du tyckte filmen var bra eller dålig till exempel.

Krönika

I en **krönika** skriver du lite ledigt, ”pratigt”, om dina tankar kring någonting. Det är som om du talar till läsaren.

Övrigt

Uppsats

En **uppsats** är en vetenskaplig rapport eller en essä.

En vetenskaplig uppsats skall:

- formulera en frågeställning
- undersöka/utreda ett ämne på ett vetenskapligt sätt
- leda fram till ett resultat och/eller en slutsats

Dagbok

Dagbok kallas en volym med tomma blad där en person skriver mer eller mindre regelbundet om sitt liv.

Instruktion

En **instruktion** är en text vars syfte är att med så få ord som möjligt och så tydligt som möjligt beskriva hur man utför någonting

Recept

Ett **recept** är en form av instruktion som hjälper en att laga/baka någonting.

Brev

Ett **brev** är ett meddelande till en person eller flera som idag ersatts med till exempel e-post. Det som visar att ett brev är ett brev är hälsningen i början och slutet.